

Asia: VN/35657/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi ympäristönsuojelulain muuttamiseksi (ilmanlaatudirektiivi)

Ilmanlaadun turvaaminen, seuranta, hallinta, tiedottaminen ja mittauksen laadunvarmennus

Kommenttinne ilmanlaadun seuranta, hallintaa, tietojen toimittamista, tietovarantoa, ympäristön tilan seuranta, tiedottamista ja mittauksen laadunvarmennusta koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (142 a–142 d, 143, 144, 144 a, 144 b ja 209 §)

144 §:ssä edellytetään, että kunta vastaa käytettävissä olevin keinoin ilmanlaadun hallinnasta omalla alueellaan. Pykälässä on lisäksi huomioitu, että Lupa- ja valvontaviraston tulee huolehtia tarvittaessa, että ne viranomaiset, joilla on tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa ilmanlaatuun, tekevät yhteistyötä. On hyvä muutos, että yhteistyötä viranomaisten välillä edellytetään, etenkin liikenteen päästöihin liittyen. Pykälässä ei kuitenkaan millään tavalla huomioida luvanvaraisten toimintojen todellista vaikutusta ilmanlaatuun. Mikäli ilmanlaadun raja-arvojen ylittyminen johtuu ympäristöluvitetusta toiminnasta, on kunnalla olemattomat mahdollisuudet hallita ilmanlaatua. Nykyinen lähestymistapa jättää epäselväksi vastuut, menettelyt ja kohtuulliset toimenpiteet silloin, kun kunnan toimivalta ei ulotu kaikkiin ylitystä aiheuttaviin lähteisiin. Tahoja, jolla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa asiaan, ei tulisi velvoittaa yksinään laatimaan suunnitelmaa tilanteen parantamiseksi. Lisäksi eri päästölähteiden yhteisvaikutustilanteissa mittausaseman sijainti, paikalliset leviämisolosuhteet sekä säävaihtelu voivat korostaa eri lähteiden vaikutusta ja vaikeuttaa eri tahojen vaikutusmahdollisuuksien arviointia.

On hyvä asia, että mallintamista tuodaan enemmän käyttöön mittauksia tukemaan. Mallintamisesta ei saa kuitenkaan aiheutua kunnille lisää kustannuksia.

Ilmanlaadun parantamista koskevat suunnitelmat

Kommenttinne ilmansuojelusuunnitelmaa koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (145 ja 145 a–145 c §)

Ilmansuojelusuunnitelman laatimisvelvollisuudessa tulisi huomioida myös päästöjen lähde. Mikäli päästöjen lähde on selvillä ja kyseessä on ympäristöluvanvarainen toiminta, ei kunnalla ole

mahdollisuutta vaikuttaa toimintaan ilmansuojelusuunnitelmalla. Tällöin ilmansuojelusuunnitelman laatimisvelvoite tuntuu kohtuuttomalta, kun huomioidaan sillä saavutettava hyöty.

Raahen Lapaluodon mittauspiste sijaitsee keskellä pientaloaluetta ja lisäksi vallitseva tuulen suunta on SSAB:n terästehtaalta päin. Mittauspisteen lähialueella sijaitsee myös muita toimintoja, joilla saattaa olla vaikutusta Bap-pitoisuuksiin. Näin ollen mittauspiste edustaa worst case -tilannetta, jossa päästöjen lähdettä on mahdotonta erotella tarkasti toisistaan. Ilmatieteen laitoksen selvityksen mukaankin Lapaluodon Bap-pitoisuus johtuu koksaamon ja asutuksen puun pienpolton yhteisvaikutuksesta. Tällaisessa tilanteessa teollisen toiminnan päästöjen alentaminen tulisi ratkaista ympäristölupamenettelyn kautta, eikä ilmansuojelusuunnitelman. Lakiin tulisi kirjata 145 a §:ään mahdolliseksi poikkeukseksi myös tilanne, jossa päästöjen lähde on selvitetty ja jossa on todettu päästöjen pääasialliseksi lähteeksi ympäristöluvitettu toiminto. Tällaisessa tilanteessa suunnitelmaa toteutettavista toimista tulee vaatia ympäristöluvitetulta toiminnolta, ei kunnalta, jolla ei ole tosiallista mahdollisuutta vaikuttaa päästöihin.

Raahen tapauksessa toinen päästölähde, joka vaikuttaa Lapaluodon Bap-pitoisuuksiin on vanha tiiviisti rakennettu asuinalue, jossa on paljon puun pienpoltoa. Jo aiemmin on kansallisesti todettu, että bentso(a)pyreenin pitoisuuksiin voidaan vaikuttaa pääasiassa tiedottamalla ja tukemalla pienipäästöisten tulisijojen kehittämistä. Tulisijojen vaihtuvuus on kuitenkin hidasta ja mikäli sitä haluttaisiin nopeuttaa, vaatisi tämä esimerkiksi valtiolta tukea tulisijan uusimiseen. Pelkällä tiedottamisella ja ohjauksella ei välttämättä päästä tarvittaviin tuloksiin. Lisäksi asutuksen ollessa kyseessä, toimenpiteissä tulisi huomioida varautuminen, jossa puun poltolla on lämmityksen kannalta merkittävät rooli, eikä puun poltoa voida lähteä määräyksillä kieltämään. Näiden syiden vuoksi bentso(a)pyreenin osalta kunnalla on erittäin rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa asutuksen päästöihin vanhoilla asuinalueilla.

Kunnan rajalliset vaikutusmahdollisuudet Bap:n päästölähteeseen vaikeuttavat ilmansuojelusuunnitelman laadintaa ja romuttavat suunnitelman tarkoitusta. Bap:n tapauksessa, kun pääasiallinen päästölähde on puun pienpolto, ilmansuojelusuunnitelman tulisi olla kansallinen.

Kommenttinne ilmansuojelun etenemissuunnitelmaa koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (145 d – 145 e §)

Sama tilanne koskee etenemissuunnitelmaa kuin ilmansuojelusuunnitelman laatimista. Kunnan ei ole järkevää laatia etenemissuunnitelmaa, mikäli kunnalla ei ole todellisia mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöluvitetun toiminnon päästöihin. Tällainen tilanne tulisi kirjata poikkeukseksi myös etenemissuunnitelman laatimisvelvollisuuden kohdalle.

Kommenttinne lyhyen aikavälin toimintasuunnitelmaa koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (146 §, ja 146 a)

-

Kommenttinne suunnitelmien laatimisen määräaikoja, päivittämistä, laatimismenettelyä, tiedottamista ja tietojen toimittamista koskeviin pykäliin ja niiden perusteluihin (147 ja 147 a)

Etenemissuunnitelman ja ilmansuojelusuunnitelman laatimisten ajankohdat saattavat osua lähelle toisiaan riippuen raja-arvon ylistysvuosista. Suunnitelmien laatiminen aiheuttaa kunnille uusia kustannuksia ja tämän vuoksi pitäisi olla mahdollista jättää etenemissuunnitelman laatiminen väliin ja laatia suoraan ilmansuojelusuunnitelma. Viiden vuoden päivitysväli suunnitelmalle on lyhyt. Toimenpiteiden toteutukselle ja niiden vaikutusten seurannalle tulisi varata enemmän kuin kolme vuotta aikaa.

Raja-arvojen saavuttamisen määräaikojen pidentäminen ja päästöosuuksia koskevat poikkeukset

Kommenttine pykäliin ja niiden perusteluihin (147 b, 148 ja 148 a §)

Määräajan pidennysmenettelyä koskevilla säännöksillä ja perusteluilla tulee selventää, miten pidennystä voidaan soveltaa yhteisvaikutustilanteissa. Onko kunnalla edellytyksiä hakea määräajan pidentämistä, jos pitoisuudet ovat yhteisvaikutusta kotitalouksien lämmitysjärjestelmistä ja teollisesta toiminnasta? Entä mitä tapahtuu tilanteessa, jos määräajan pidennykselle ei ole edellytyksiä, määräajan pidennystä ei myönnetä ja/tai raja-arvoja ei saavuteta vielä määräajan jälkeenkään?

Vireillepano-oikeus, muutoksenhaku ja valitusoikeus

Kommenttine pykäliin ja niiden perusteluihin (186, 186 a, 190, 191, 194 a, 194 b ja 195 §)

-

Valtioiden rajat ylittävät epäpuhtaudet ja yhteistyö

Kommenttine pykälään ja sen perusteluihin (211 a §)

-

Muut huomionne esityksestä

Kommenttine ehdotuksen vaikutuksista (HE-luonnoksen luvut 4.2.1–4.2.3)

-

Muut kommenttine esityksestä

Ehdotuksessa ei ole huomioitu, että ilmanlaatua mitataan pienillä paikkakunnilla nimenomaan teollisuuden vuoksi ja tällöin mittauspisteet sijaitsevat usein teollisuuden läheisyydessä. Teollisuuden ympäristöluvut on usein valtion viranomaisten myöntämiä, jolloin kunnalla ei ole tosiallisia vaikutusmahdollisuuksia toimintoihin. On hyvä, että ilmanlaatua mitataan teollisuuden lähellä ja sen vaikutukset asuinalueille on tiedossa. Tällaisessa tilanteessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon eri toimintojen yhteisvaikutus ja ennen kaikkea se, millä tavoin eri toimintoihin voidaan vaikuttaa, jotta ilmanlaatua saataisiin paremmaksi. Ilmansuojelusuunnitelma ei välttämättä tällaisessa tilanteessa ole tehokas ohjauskeino. Esitykseen on tarpeen täsmentää eri toimijoiden vastuut (kunta, valtion valvontaviranomainen, muut viranomaiset) sekä se, millä välineillä kunkin lähdetyyppin päästöihin voidaan tosiasiallisesti vaikuttaa. Nämä asiat huomioituna vältettäisiin päällekkäisen työn tekeminen eri tahoilla.

Vertailun vuoksi tulisi tarkastella myös muiden EU-maiden mittauspaikkojen sijainteja. Esimerkiksi Ruotsissa Luulajassa on myös koksaamo, kuten Raahessa, mutta siellä ei edes mitata PAH-yhdisteitä lähistöllä. Itseasiassa Raahen Lapaluoto on Luulajan tehdasta lähin ilmanlaadun mittauspaikka, jossa bentso(a)pyreeniä mitataan. Kun kyseessä on EU-direktiiviin perustuva kansallinen lainsäädäntö, tulisi eri maita kohdella tasavertaisina ja vaatimusten tulisi olla yhteneväiset.

Esityksen mukaiset mallintamiset ja suunnitelmien laatimiset aiheuttavat kustannuksia tietyille kunnille, joissa ilmanlaatua mitataan. Kuitenkin on tunnistettu, että myös muualla pientalovaltaisilla alueilla, joissa on paljon puunpolttoa, Bap:n tuleva raja-arvo saattaa ylittyä. Esityksessä tulisi huomioida, ettei ilmanlaadun seurannasta vastaavalle kunnalle saa aiheutua huomattavia lisäkustannuksia tai lisäresurssin tarvetta. Epäselvyyttä aiheuttaa myös mahdollisten lisäkustannusten jakaminen. Tuleeko kaikki lisäkustannukset pelkästään kunnalle veloitteiden myötä, vai voidaanko ilmanlaadun seurantaan osallistuvia yrityksiä velvoittaa osallistumaan etenemissuunnitelman ja ilmansuojelusuunnitelman laatimisen kustannuksiin, vaikka suunnitelmilla ei voida ohjata ympäristöluvanvaraista toimintaa? Kunnille aiheutuvia lisäkustannuksia tulisi arvioida tarkemmin, kuin esityksessä on nyt tehty, koska lisäkustannuksia tulee aiheutumaan myös esimerkiksi tehostetusta katujen puhtaanapidosta, koska hengitettävien hiukkasten ja pienhiukkasten raja-arvot kiristyvät.

Tuikkanen Niini
Raahen kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen